

Βιβλιοπαρουσίαση

■ ΤΟΥ Νίκου Λαίου*

Αυτό που έρχεται

Πωλ Βιριλιό, «Αυτό που έρχεται»

Νησίδες, 2004. Μτφ.: Βασίλης Τομανάς. Σελ.: 96.

Αποσπάσματα

Το δοκίμιο «Αυτό που έρχεται», ολοκληρωμένο στις 20/10/2001, γράφτηκε σαν σχόλιο πάνω στην επίθεση της 11/9/2001 στο «Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου», η οποία εξετάζεται στις απολήξεις των προγραμματικών διακηρύξεων της –αργαώς τεχνο-επιστημονικής– Προόδου. Το αιρετικό ερμηνευτικό εγχείρημα αναλαμβάνει ο Πωλ Βιριλιό, ψηλαφώντας χαρακτηριστικές ενσαρκώσεις της Προόδου και υποδεικνύοντας συνδέσεις τους, απ' τον «ιταλικό» 15ο αι. μέχρι τον «παγκόσμιο» 21ο αι.: επιστήμη, τεχνική, τέχνη, πληροφορία, δίκαιο. Ενσαρκώσεις και συνδέσεις ενεργές μέσα σ' ένα σύστημα όπου «ο Λόγος έμελλε να γίνει η τρέλα του πιο ισχυρού» (σελ. 21) εν όψει μίας –προγραμματικά επιζητούμενης απ' την Πρόοδο, λέει ο Βιριλιό– ανάστασης του ατελούς ανθρώπου, ως «υπερανθρώπου», δηλαδή μη ανθρώπου.

Σφραγίζοντας το κείμενό του, με την καταληκτική παράγραφο, ο Βιριλιό αποστάζει το συνεκτικό τής περιπέλοκας πορείας συλλογισμών του: «Η ανωνυμία των μυστών της επίθεσης σημαδεύει απλώς, στα μάτια όλων, την αύξηση ισχύος ενός ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΜΑΥΡΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ –της άγνωστης ποσότητας μίας ιδιωτικής εγκληματικότητας– το πέρα από το Καλό και το Κακό το οποίο ονειρεύονταν, αιώνες τώρα, οι μεγάλοι ιερείς μίας εικονοκλαστικής προόδου» (σελ. 90).

Ανάμεσα στις αρετές του βιβλίου οι αναφορές σε στοχαστές, που από άλλες εποχές (πολύ πριν την πληροφορικοποίηση και τη γενετική, για παράδειγμα) είχαν διακρίνει, κάτω απ' τα υπεραισιόδοξα ντύματά του, «Αυτό που έρχεται», ως στοιχείο συστατικό, οργανικό –κι όχι αναιρετικό– της Προόδου. Την πίεση για εκτοπισμό, δηλαδή, του ανθρώπου απ' την ιστορία και αντικατάστασή του απ' τους ίσκιους του. Ίσκιους, που τις κλαγγές τους από σιλικόνη, μέταλλο και ηλεκτροφάγα data ακούμε σήμερα ν' αντηχούν, μέσα απ' τα σπήλαια μίας «μεγάλης επανεκκίνησης», ενός τεχνοεπιστημονικού νέου «big bang». Που θα είναι «ολοδικό μας» και «κανενός άλλου»: μια άρνηση ενηλικίωσης, που αυτο-προβιβάστηκε σε επιστήμη.

Χρειάζεται, άραγε, να επισημάνουμε ότι η συλλογιστική και το συμπέρασμα του Βιριλιό δεν εξαντλούν ερμηνείες, παρά τις εμπλουτίζουν κριτικά; Και ότι δεν συνιστούν τσελεμεντέ μιας Αντι-Αλήθειας, απέναντι σ' αυτήν της τεχνο-επιστημονικής Προόδου, παρά σπέρνουν ερωτήματα; Ας κάνουμε, εντούτοις, την παραπάνω αυτή χειρονομία. Τα αποσπάσματα, που παραθέτουμε, τέλος, τα διαλέξαμε επειδή μας φαίνονται χαρακτηριστικά των τρόπων που, από δυο δεκαετίες πριν, φωτίζονται πλευρές σημερινές, της εποχής στην οποία, με πυροκροτητή τον SARS-CoV-2, δεν «βρεθήκαμε», απλά, παρά και σ' ένα βαθμό «εφαρμόσαμε» μετά από μακρόχρονο «πλάνισμα» ανθρωπολογικό. Ενώ, παράλληλα, πέρα απ' την ιστορικότητα, υποδεικνύουν και ιδιαίτερες λαβές εντοπισμού τού κρυφού ενιαίου στην εκάστοτε συγχρονία. Το απόσπασμα από τις σελίδες 82-83, για παράδειγμα, θα μας προβληματίσει, όσον αφορά υποδόριες διαδρομές συσχετισμού της τρέχουσας εθνικής μας «επικαιρότητας» (βιασμοί και εκπόρνευση παιδιών) με τη συνολικότερη, αφηνιασμένη κίνηση μίας παγκοσμιοποίησης ακραία «προοδευτικής» και, αναπόδραστα, «ατυχηματικής» [sic].

* Ο Νίκος Λαίος είναι κοινωνικός ανθρωπολόγος

• (Σελ. 9-10): Η Πρόδος, αναθεωρημένη από το κέρδος, φαινόταν εν τέλει να συνοψίζεται στην εισβολή ενός πλήθους μηχανών-παιχνιδιών για ενήλικους που, με τη βοήθειά τους, θα μπορούσαν να πετύχουν ό,τι τους ήταν απαγορευμένο όταν ήταν παιδιά – από το μικρό τους ανάστημα, τη μυϊκή, διανοητική, σεξουαλική τους ανεπάρκεια, αλλά και από τη γονική εξουσία, τους κανόνες και τα ταμπού της κοινωνικής ζωής, της κουλτούρας ή της θρησκείας τους. Σχεδόν όλα όσα θα επέβαλλαν οι τεχνικές μεταλλάξεις, θα το έκαναν στο όνομα της ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΙΝ που προέβαλλε, για κάθε άνθρωπο, το παιδί που ήταν ο ίδιος κάποτε. Επικίνδυνη συμμορία νάνων που τους έχει πλήξει ο γιγαντισμός, οι οπαδοί της Προόδου έμελλε να μπουν, στο εξής, σε μία επιστημονικά απλοϊκή σύλληψη του Κόσμου, στην οποία ο θετικισμός γίνεται μεταμφιεσμένος μηδενισμός, η οικονομική μεγέθυνση από-μεγέθυνση – η ικανοποίηση μιας νηπιακής, πεισματικά επαναλαμβανόμενης άρνησης (1).

• (Σελ. 13): Όταν διαβάζουμε στο *Εγχειρίδιο των χιτλερικών νεολαίων*: «Διαμορφώνουμε τη ζωή των λαών μας και τη νομοθεσία μας σύμφω-

να με τις ετυμηγορίες της γενετικής», μπαίνουμε στον πειρασμό να ανατοποθετήσουμε αυτή την παλιά ντιρεκτίβα της «τελικής λύσης» στο άμεσο παρόν και προπάντων στην αντίστροφη μέτρηση ενός νηπιακού σολιψισμού, ενός σεχαριστικού φονταμενταλισμού, στραμμένου στη μυχιότητα της εμβρυακής ζωής, στο ανεξάντλητο χάσμα κάθε απαρχής.

• (Σελ. 22): Μαύρη τρύπα της Προόδου στην οποία θα συνοψιστεί αυτό το ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΠΑΡΑΛΗΡΗΜΑ, Η ΦΙΛΟΤΡΕΛΑ των επιστημών και των τεχνικών, που ισχυρίζεται τώρα ότι οργανώνει την αυτο-εξολόθρευση ενός είδους υπερβολικά αργού.

• (Σελ. 23-24): Αν, όπως λένε, το μέλλον βασανίζει τον άνθρωπο, από αυτό ακριβώς το εκ γενετής βάρος η ιδεολογία της ολοκληρωτικής Προόδου ισχυρίστηκε ότι απελευθέρωνε, θέλει δεν θέλει, προληπτικά την Ανθρωπότητα. [...] ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΜΕΛΛΕ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ! [...] Το ξέραμε ήδη, η ταχύτητα είναι το γήρασμα του Κόσμου. Καθώς υποτάσσεται στον μηδενισμό του, ο Κόσμος συστέλλεται, είναι έκπτωτος, χωρίς άλλα χρονικά περιθώρια με την πιο κυριολεκτική έννοια.

• (Σελ. 24-25): «Αγαπώ το σώμα μου όπως όλος ο κόσμος, αλλά αν ένα σώμα από σιλικόνη μου έδινε τη δυνατότητα να ζήσω μέχρι τα 200 μου, θα το δεχόμουν!» Ο συγγραφέας των παραπάνω αισιόδοξων ρήσεων δεν είναι ένας οποιοσδήποτε διαφημιστής, αλλά ένας διάσημος επιστήμονας, ονόματι Danny Hillis που, όπως μας πληροφορούν, βλέπει μακροπρόθεσμα. (2) [...] Πράγματι, γιατί όχι, αφού, μετά τον βιολογικό άνθρωπο, θα υπάρξει ο δυνητικός/εικονικός άνθρωπος – ένα άτομο που, αφού ζήσει, σκεφτεί και ενεργήσει «σαν να είχε μόνον αυτός ύπαρξη και οι όμοιοί του να ήταν μόνο μάταιες σκιές, καθαρά φαντάσματα», έμελλε να κληθεί να γίνει κι αυτός, με τη σειρά του, η σκιά του εαυτού του.

• (Σελ. 32-33): Από τους παρελθόντες άθλους των παλαιών καρμπονάρων ως τα εγκλήματα των Φαιοχιτώνων, από τον Κροπότκιν ως τον Ζυλ Ζοζέφ Μπανό, τον Αλ Καπόνε, τον Ερνστ Ραίμ ή τον Μένγκελε... τα βιομηχανικά Μ.Μ.Ε. έχουν σταδιακά καταστήσει

